

A photograph of two green parakeets perched on a thick, textured tree branch. The parakeets have bright green plumage, red beaks, and a thin red ring around each eye. They are facing left, with the one in front slightly ahead of the other. The background is a soft-focus view of other tree branches against a pale sky.

**Jaarplan
Kenniscentrum
Vlaamse Steden
2024**

Inhoud

Profiel

- 3 Woord vooraf
- 4 Wie is het Kenniscentrum Vlaamse Steden?
- 5 Waar staat het Kenniscentrum Vlaamse Steden voor?
- 6 Hoe komen we tot een focus in de programmawerking?
- 7 Communicatie

Programma's

- 10 O(mgeving) B(eleid) M(anagement) informatie
- 16 Smart Cities
- 25 Stadsgenoten
- 28 Klimaat
- 31 Digitale Transitie

Andere opdrachten

- 34 Het Kenniscentrum als gesprekspartner voor de Vlaamse Regering en voor de minister bevoegd voor stedenbeleid en haar administratie
- 34 Atrium Centrumsteden
- 35 Lerend netwerk Verweven werklocaties
- 35 Interstedelijke Reflectiegroep Europa
- 36 Werkgroep strategische coördinatoren centrumsteden

Profiel

Woord vooraf

2024, een jaar waarin we onverminderd blijven streven naar het versterken van de stedelijkheid in Vlaanderen. In het licht van de huidige stedelijke uitdagingen, zoals beschreven in ons Verkiezingsmemorandum 2025-2030, is het essentieel dat we onze inspanningen bundelen en innovatieve wegen inslaan.

De afgelopen jaren hebben ons geleerd dat de wereld om ons heen voortdurend in beweging is en dat steden, als motoren van verandering, een sleutelrol spelen in het vormgeven van de toekomst. Het memorandum, dat tot stand kwam in samenwerking met 13 centrumsteden, de Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten, heeft helder de urgentie en complexiteit van hedendaagse stedelijke vraagstukken uiteengezet. We worden geconfronteerd met **‘wicked problems’** die vragen om **structurele verandering** en **transitie**.

Het memorandum heeft ook de waarde van samenwerking en de noodzaak van een sterk Vlaams stedelijk beleid benadrukt. Als Kenniscentrum zijn we toegewijd aan het faciliteren van deze samenwerking en het creëren van een omgeving waarin steden, de Vlaamse overheid en andere partners elkaar vinden en samenwerken.

In 2023 hebben we de belangrijke programma's Klimaat en Digitale transitie, waarvan de contouren zich nu duidelijk aftekenen, in gang gezet. Het jaarplan van 2024 zal voortbouwen op deze fundamenteën, waarbij we ons richten op een integrale aanpak om steden te ondersteunen bij het aangaan van deze uitdagingen. Samen met de 3 andere programma's **Omgeving Beleid Management informatie, Smart Cities en Stadsgenoten**, weerspiegelen zij onze toewijding aan innovatie, samenwerking en het aanpakken van de hedendaagse stedelijke vraagstukken.

Een bijzondere vermelding verdient het programma Stadsgenoten, dat na 5 jaar tot een inspirerend einde kwam. Hoewel het programma formeel afloopt, blijven we ons inzetten om het thema diversiteit prominent te houden binnen het Kenniscentrum. Diversiteit is immers niet alleen een basiskenmerk van het huidige Vlaanderen, maar zal ook de kwaliteit van ons samenleven en wijkleven in de toekomst bepalen.

Terwijl we ons verder bewegen in 2024, roep ik op tot een gezamenlijke inzet en betrokkenheid. **Laten we de uitdagingen omarmen, de transities omzetten in kansen en gezamenlijk werken aan een veerkrachtige toekomst voor de Vlaamse steden.** Ook wil ik het Kenniscentrum, het Dagelijks Bestuur en het personeel erg bedanken voor hun werk.

Wim Dries
Voorzitter Kenniscentrum Vlaamse Steden

Wie is het Kenniscentrum Vlaamse Steden?

Het Kenniscentrum Vlaamse Steden (Kenniscentrum) is een interlokale vereniging opgericht in 2007 onder impuls van de 13 centrumsteden en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten vzw (VVSG). De samenwerking wordt geformaliseerd door een samenwerkingsovereenkomst met een looptijd van 5 jaar. De vierde samenwerkingsovereenkomst 2022-2026 loopt nu.

De duur kan telkens verlengd worden met maximaal 5 jaar bij beslissing van de gemeenteraad van de Centrumsteden en van de Raad van Bestuur van de vzw VVSG.

Samen met de VVSG vormen de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de OCMW's van de centrumsteden en het team Stedenbeleid van de Vlaamse overheid de belangrijkste partners.

Het Kenniscentrum wordt aangestuurd door:

- het beheerscomité dat is samengesteld uit de 13 burgemeesters en een vertegenwoordiger van de VVSG;
- het dagelijks bestuur dat bestaat uit de voorzitter van het Kenniscentrum, de voorzitter van het burgemeestersoverleg van de centrumsteden, een delegatie van de algemeen directeurs van de centrumsteden, een vertegenwoordiger van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) en de VVSG en 2 externe experts;
- werkgroepen die de deelprogramma's voeden en ondersteunen.

Voor de personeelsbezetting wordt geopteerd voor een kleine en slagvaardige staf. Annik Bogaert wordt als directeur bijgestaan door Joris Voets en een tweede inhoudelijk stafmedewerker die zal worden aangeworven in de tweede helft van het jaar. Begin 2024 vervoegt Anke Martens, als medewerker communicatie en organisatie op halftijdse basis, het team. Zij wordt ter beschikking gesteld door de VVSG. Als er substantiële projectmiddelen worden ter beschikking gesteld om het programma Stadsgenoten een vervolg te geven in 2024, zal er extra bestaffing aan boord komen.

Waar staat het Kenniscentrum Vlaamse Steden voor?

Het Kenniscentrum wil de stedelijkheid in Vlaanderen in al haar facetten versterken, de leerprocessen in de steden stimuleren en zorgen voor een versterking van het netwerk van steden. Het Kenniscentrum zet dan ook in op het verbeteren van het beleid in de centrumsteden, de stadsorganisatie en haar dienstverlening, en weegt mee op het stedelijk beleid in Vlaanderen. De behoefte aan een ruimte waar steden onderling, maar ook met de Vlaamse overheid en andere cruciale partners, in gesprek kunnen gaan, is meer dan ooit aanwezig.

Het Kenniscentrum biedt een veilige, maar ook stimulerende en inspirerende haven om deze gesprekken op een gedegen manier te voeren. Dit over velerlei zaken, maar vooral over welbepaalde en door de steden gekozen thema's, die door het Kenniscentrum vormgegeven worden in meerjarige programma's. Elke 5 jaar engageren steden zich om financieel én inhoudelijk samen te werken.

Naast een plaats voor uitwisseling en gesprek is het Kenniscentrum ook een plaats voor leren en het ontwikkelen van oplossingen. Om tot die oplossingen te komen zet het Kenniscentrum diepgravende, praktijkgerichte trajecten en onderzoeken op. Binnen deze kaders wordt complexe materie, samen met de steden, stap voor stap, ontrafeld. Ook creëert, ondersteunt en voedt het Kenniscentrum ruimte voor gericht experiment.

Leren staat steeds centraal en het doel is tot oplossingen komen die steden ondersteunen en die bijdragen aan een beter beleid en verbetering van de stedelijke organisatie. Bevindingen, aanbevelingen, instrumenten en oplossingen onder allerlei vormen worden op maat van de steden gedeeld. Het Kenniscentrum werkt bottom-up vanuit de steden. Daar waar er raakpunten zijn met de beleidsnota Stedenbeleid van de Vlaamse Regering wordt er maximaal samengewerkt.

Hoe komen we tot een focus in de programmawerking?

Meerdere scenario's zijn mogelijk, maar dit zijn de belangrijkste:

- Een groot aantal programmaonderdelen, zogenaamde werksporen, die in dit jaarplan voorzien zijn, bouwen verder op ontwikkelingen in het vorige meerjarenprogramma en de twee eerste jaren van de huidige programmaperiode. Door telkenmale afspraken te maken over de focus die steden wensen te leggen, zorgen we ervoor dat we systematisch opschuiven door en in kennisopbouw binnen de steden en kennisdeling tussen de steden.
- Als gevolg van tussentijdse, vaak meevallende soms tegenvallende resultaten, nieuwe inzichten of opportuniteiten verleggen we de focus in een werkspoor.
- Voor de programma's Klimaat en Digitale Transitie, die nieuw zijn in de huidige programmaperiode, namen we de nodige tijd voor de invulling van reeds bepaalde en nog te bepalen werksporen. De zoektocht naar de invulling van werksporen binnen het programma Klimaat levert stilaan resultaat op. Voor Digitale Transitie is dit minder duidelijk en kiezen we ervoor om in 2024 een herijkingsoefening te maken en het doel van de samenwerking binnen dit programma scherp te stellen.

Dit zijn de werksporen voor 2024. In het volgende hoofdstuk lichten we de focus die we leggen in elk van deze werksporen toe.

O(mgeving) B(eleid) M(anagement) informatie

1. OBMi
2. ORBA
3. GDPR
4. Datamaturiteit in de organisatie
5. Parkeer- en ToegangsRegister

Smart Cities met het speerpuntenprogramma, de werking binnen Smart Flanders en flankerend overleg met partners

- 1.1. Speerpuntenprogramma
- 1.2. Speerpunt Automatische rechtentoekenning
- 1.3. City Deal Rechtenverkenner 2.0
- 1.4. City Deal E-inclusion by design
- 1.5. Speerpunt Duurzame lokale energieproductie
- 1.6. Speerpunt Nature-based solutions voor droogte en wateroverlast
- 1.7. Speerpunt E-mobiliteit
- 1.8. Smart Flanders met het programma Lokaal datagestuurd mobiliteitsbeleid
- 1.9. Flankerend overleg met partners

Stadsgenoten

1. Bundelen en bergen van materialen, kennis en inzichten
2. Kennis spreiden

Klimaat

1. Klimaatgovernance
2. Klimaatfinanciering in regie van steden
3. BE REEL! Stappenplan Lokale langetermijn renovatiestrategie voor privaat patrimonium

Digitale Transitie

1. Herijking opdracht

Communicatie

De Vlaamse steden worden overspoeld door een enorme stroom aan informatie en initiatieven al dan niet rechtstreeks gelinkt aan stedelijke problematieken. Daardoor is het niet evident hoofd- en bijzaak van elkaar te onderscheiden. Het Kenniscentrum wil hen daarom ondersteunen bij het filteren en structureren van deze informatietoevloed. Daarbij hanteren we diverse digitale kanalen en methodieken, niet enkel om de steden doch ook om onze verschillende partners en stakeholders te bereiken.

Nieuw webplatform

[Kenniscentrumvlaamsesteden.be](https:// Kenniscentrumvlaamsesteden.be) is de spil van het informatieaanbod en de communicatie van het Kenniscentrum. Het bestaande webplatform is dringend toe aan een technische update. Daarom wordt er gewerkt aan een nieuw webplatform dat technisch gesproken als subsite wordt ontwikkeld van het nieuwe webplatform van de VVSG. Dit wil zeggen dat er gebruik gemaakt wordt van de basisinfrastructuur, de zogenaamde backbone, en een set van gemeenschappelijk te gebruiken modules van het VVSG-webplatform. Sowieso zal dit een belangrijke stap zijn om GDPR-compliant te werken en zal de beveiliging en toegankelijkheid van de site een upgrade kennen tot wat de norm is. Deze subsite wordt dan het nieuwe webplatform van het Kenniscentrum, en zal autonoom in werking, vormgeving en content zijn. Daarenboven zullen we gebruik maken van het CRM en andere integraties zoals opmaak, verzenden van nieuwsbrief en het bijhouden van de inschrijvings- en eventmodule.

Van de technische update maken we gebruik om ook contentmatig nieuwigheden in te brengen. Zo zullen lopende en afgewerkte projecten binnen de programma's en werksporen een vaste plek krijgen op de openingspagina. Ook is het de bedoeling om het opgeleverde en verzamelde kennismateriaal uit vorige programmaperiodes via de Kennisbank makkelijker consulteerbaar te maken binnen één informatieomgeving.

Via het platform ontsluiten we de kennis en informatie die in ons bezit is. De openingspagina wordt verschillende keren per maand vernieuwd. In totaal werden op 1 januari 2024 reeds 977 nieuwsitems gepubliceerd. De website wordt stelselmatig geactualiseerd naarmate de inhoudelijke werkzaamheden van het Kenniscentrum vorderen. Zo werden verschillende deelpagina's aangevuld of aangemaakt naar aanleiding van de opmaak van het jaarverslag 2023. Daarnaast zetten we wekelijks een interessante studie in de rubriek 'Het veranderde speelveld vraagt een andere overheid' in de kijker. Sinds 17 januari 2011 beschikken we over een gebruikersregistratie. Daaruit kunnen we afleiden dat de website sindsdien 171.037 keer is bezocht (stand van zaken op 1 januari 2024) en dat er sinds midden januari 2011 509.246 pagina's werden bekeken. Tot dusver is de webpagina door 117.050 unieke bezoekers geconsulteerd.

Maandelijks nieuwsbrief: bij de doelgroep in de bus

In elk nummer van de nieuwsbrief biedt het Kenniscentrum een goede mix aan van onderwerpen (naar inhoud en type): aankondigingen van acties, activiteiten of publicaties, standpunten in (actuele) beleidsthema's, kennisitems (verwijzing naar een verschenen studie, een dossier dat door een werkgroep is samengesteld, etc.), beleidsitems van het Kenniscentrum (een nieuwe partner, een nieuw thema), linken naar interessante websites, informatie rond stedenbeleid in het buitenland,... Sinds de start van de nieuwsbrief werden intussen 1.711 items gedocumenteerd. Eind 2023 gingen al 163 nieuwsbrieven de deur uit.

LinkedIn: het bereik verbreden

Sinds vorig jaar is het Kenniscentrum actief op LinkedIn en verbreden we hierdoor het bereik van onze communicatie. Zo is de drempel om communicatie van het Kenniscentrum binnen te krijgen gevoelig kleiner dan het geval is voor de nieuwsbrief en doet de community die bestaande is op LinkedIn haar werk via reposten en appreciaties bij de onderwerpen. We brengen wekelijks één item en verwijzen voor meer informatie telkens door naar het webplatform zodat ook een potentieel ruimere gebruikersgroep kan kennismaken met de beschikbare informatie op het platform.

Programma's

O(mgeving) B(eleid) M(anagement) informatie

Rapporterings- en visualisatietools

De nood aan gebruiksvriendelijke datavisualisatie-tools laat zich zowel op het vlak van omgevingsdata als qua beleids- en managementinformatie voelen. De omgevingsanalyses gehanteerd in de beleidsvoorbereiding vragen ‘leesbare’ informatie over de context waarin beleid tot stand komt. De monitoring van lokale meerjarenplannen en de opvolging van concrete actieplannen en acties vergen geïntegreerde rapporteringssystemen waarin data uit diverse bronnen en databanken verbonden en geïntegreerd kunnen worden. Geavanceerde visualisatiesystemen verschaffen het college en de leidinggevenden daarbij inzicht in de recentste status en knelpunten, in vergelijkende gegevens en in de realisatievoortgang.

Stad in Cijfers

De OBMI-werkgroep is de plek waar alle vragen en behoeften op vlak van omgevingsinformatie gepost worden. De OBMI-werkgroep neemt kwesties zelf op of verwijst ze naar meer gespecialiseerde werkgroepen waar nodig. De voorbije jaren werkte elk van de steden aan een eigen databank met omgevingsdata maar het ontwikkeltraject werd gezamenlijk doorlopen. Daarbij droeg iedereen, afhankelijk van de reeds eerder in de stad opgebouwde deskundigheid, een steen(tje) bij. Het hele traject was voor de centrumsteden meteen ook een proces van capacity building, daarbij op sleeptouw genomen door Gent en Antwerpen. In 2018 werd een belangrijke mijlpaal in het OBMI-traject bereikt: vanaf 15 oktober van dat jaar beschikt elke stad over een eigen Stad in cijfers-website, met een dashboard dat toegang biedt tot overzichtelijk geordende data. Hierbij werden ook de data uit de stadsmonitor edities 2008, 2011, 2014, 2017 en 2020 geïntegreerd.

In 2024 werkt de werkgroep verder aan de consolidatie en verdere uitbouw van de Stad in cijfers-websites. De werkgroep zal daarbij verder inzetten op:

- het ontwikkelen van uitgebreide gedetailleerde rapporten en steekkaarten met kerncijfers voor de thema's waarvoor die nog niet voorhanden zijn;
- het verkennen van nieuwe databronnen en deze indien mogelijk integreren in 'Stad in cijfers';
- het maken van afspraken over gezamenlijke data-aanvragen;
- het versterken van de dialoog met externe dataleveranciers;
- het dieper ingaan op aspecten gerelateerd aan het publiceren van data zoals privacy.

Bij het begin van 2024 ligt het zwaartepunt van de werking opnieuw op het gezamenlijk voorbereiden van de publicatie van de indicatoren uit de Gemeente-Stadsmonitor via de Stad in cijfers-websites op 24 januari. Survey- en registerindicatoren worden verwerkt en klaargezet voor publicatie. Er wordt samengewerkt aan interactieve thematische rapporten die toelaten de resultaten van de stadsmonitor doorheen de tijd (evolutierapporten) en tussen stadswijken (wijkrapporten) te vergelijken. Aansluitend zal de werkgroep inzetten op het gezamenlijk verwerken van registerindicatoren uit de stadmonitor. De werkgroep wil daarbij de updatefrequentie aanzienlijk verhogen.

Op 30 mei organiseert de werkgroep OBMI een Vlaamse Swing gebruikersdag. Op deze dag worden inspirerende voorbeelden uit de centrumsteden en praktijken van andere Vlaamse gebruikers van de 'in cijfers'-software uitgewisseld. Daarnaast wordt tijd gemaakt om samen met de ontwikkelaars van de software dieper te duiken in een aantal complexe configuratievraagstukken.

Op aanbrengen van de leden van de werkgroep komt ook het meten van impact op de agenda van de werkgroep. Na een verkenning van het thema in 2023 zullen we in 2024 stappen zetten om een opleiding rond het meten van impact te organiseren. Voorafgaand gaan we in de werkgroep samen op zoek naar wat we precies beogen met impactmeting. Het opleidingsinitiatief zal in een coproductie van de werkgroep OBMi en een nog op te richten werkgroep binnen het programma Klimaat tot stand komen.

In 2024 wordt de werking van de OBMi-werkgroep verder gezet met een zeswekelijkse vergaderfrequentie. Dit laat toe meer complexe uitdagingen, zoals complexe data-aanvragen, tussentijds grondig aan te pakken. Voor specifieke uitdagingen wordt waar nodig in afzonderlijke werkgroepen aan hogere frequentie samengekomen tot het gewenste resultaat bereikt wordt. Zo wordt de inhoud van de Swing gebruikersdag in een aparte werkgroep voorbereid.

Opvolging Realisatie BestuursAkkoord

ORBA staat voor Opvolging Realisatie BestuursAkkoord. Het is de tool waarmee de stad Antwerpen, aan de hand van indicatoren, projecten en releases, de voortgang van verwezenlijkingen in het kader van het bestuursakkoord monitort. In het project ORBA onderzocht het Kenniscentrum de voorbije jaren samen met geïnteresseerde centrumsteden of en hoe deze tool in de steden zijn nut kan bewijzen. Intussen gingen 9 centrumsteden, 3 andere lokale besturen en 1 zorgbedrijf samen aan de slag met ORBA. Zij delen middelen, inzet en kennis, wat resulteerde in een reeks handleidingen, opleidingen en instructievideo's die gebruikt kunnen worden door alle participanten.

ORBA is intussen een levend product: de deelnemers evalueren gezamenlijk de nood en opportuniteit van verbeteringen, werken verbetervoorstellen uit, en delen in de kosten voor de ontwikkeling.

In 2021 gingen de steden aan de slag met hun meerjarenplanning 2020-2025 in ORBA. Doelstellingen, actieplannen en acties werden ingevoerd en er werd gewerkt aan gepaste indicatoren. Daarnaast gingen steden ook aan de slag met de ProjectPlanningsTool.

In 2022 en 2023 werd het gebruik en de inbedding van ORBA in de organisatie verder uitgediept. De focus van de werkgroep ORBA verschoof naar het projectmatig werken in de stedelijke organisatie en het uitbouwen van inzichtelijke rapportages gebaseerd op de informatie uit ORBA en de financiële softwarepakketten in de besturen.

In de maandelijkse vergadering van de werkgroep ORBA worden verdere afspraken gemaakt over de gezamenlijke ontwikkeling van nieuwigheden en worden de evoluties binnen ORBA Antwerpen geëvalueerd op hun geschiktheid voor de andere centrumsteden. Daarbij wordt zoveel mogelijk vastgehouden aan een gemeenschappelijke codebasis. Naast de specifieke focus op de ORBA-software gaat de werkgroep ook dieper in op inhoudelijke aspecten van de beheers- en beleidscyclus. Deelname aan de werkgroep is daarom niet exclusief voorbehouden aan ORBA-gebruikers.

Op een aantal van deze inhoudelijke uitdagingen wordt buiten de maandelijkse vergadering van de werkgroep dieper ingezoomd, in afzonderlijke workshopsreeksen:

- Naar aanleiding van het ‘haalbaarheidsonderzoek naar het koppelen van ORBA met financiële softwarepakketten uit de centrumsteden’ zoomen we in de workshopreeks ‘Koppeling van de meerjarenplanning met financiële softwarepakketten’ in op de datatoegankelijkheid van te koppelen pakketten en zal deze samen met de leveranciers van deze pakketten, verder onderzocht worden. De focus verschoof daarbij in 2023 van de toegang tot de data naar het in kaart brengen van de specifieke informatiebehoefte bij de lokale besturen. Deze willen we in 2024 helder in

kaart hebben om dan de dialoog met de leveranciers van de financiële pakketten opnieuw aan te knopen.

- Naar aanleiding van een vraag uit de werkgroep werd eind 2022 een eerste thematische kennissessie georganiseerd over de opmaak van het ‘Meerjarenplan vanuit beleidsoogpunt’. Bedoeling was daarbij de specifieke aanpak in elke stad onder de loep te nemen en te bekijken wat precies goed en minder goed verloopt. Op basis van de inzichten uit voorgaande sessies zullen in 2024 een aantal specifieke workshops volgen, toegespitst op gezamenlijke uitdagingen. Een eerste vervolgworkshop met focus op draaidocumenten en blauwdrukken voor het opmaken van het volgende meerjarenplan vindt plaats op 26 april.

GDPR

Op 25 mei 2018 trad de General Data Protection Regulation (GDPR) in heel de Europese Unie in werking. Die datum ligt ondertussen al even achter ons, maar heel wat stedelijke medewerkers, belast met het implementeren van deze GDPR blijven nog zitten met vragen en onduidelijkheden.

Daarom organiseert het Kenniscentrum sedert februari 2018 op regelmatige basis workshops voor de stedelijke GDPR-verantwoordelijken. In 2021 werd op basis van een uitgebreide bevraging van de deelnemende DPO's een programma opgesteld voor de workshopreeksen in de volgende jaren. Er werd besloten de workshopreeksen om te dopen naar de werkgroep GDPR centrumsteden. De werkgroep focust op het opstellen van een bibliotheek met standaarddocumenten en het uitwerken van ontbrekende standaarddocumenten in

het kader van gegevensuitwisseling of -bescherming. Naast documenten worden in de vergadering van de werkgroep ook goede praktijken uitgewisseld.

Bijkomend zet de werkgroep in op het gezamenlijk uitwerken van een kader voor het veilig werken in de internationale cloud.

In 2024 wordt ingezoomd op de aankomende NIS2-richtlijn en de toepassing daarvan bij lokale besturen.

Tijdens de vergaderingen van de werkgroep is ook telkens aandacht voor praktische vragen van de DPO's. Op aanbrengen van de deelnemers zitten we samen rond vooraf gekozen specifieke thema's waarbij we kennis uitwisselen en inspirerende voorbeelden uit de steden en VGC delen.

Datamaturiteit in de organisatie

Het Kenniscentrum onderzocht vanaf het najaar van 2021 tot de zomer van 2022 samen met de centrumsteden en de VGC de haalbaarheid van een gezamenlijk datawarehouse traject, afgestemd op ieders draagkracht. In 2021 brachten we in kaart wat al gedaan wordt in de centrumsteden en welke de verdere plannen zijn met betrekking tot datawarehousing. Deze input leidde tot een sneuvelnota met vaststellingen en discussiesporen die werden voorgelegd aan een taskforce die als opdracht had duidelijkheid te scheppen over de haalbaarheid en de eventuele invulling van een spoor Datawarehouse in het programma 2022-2026. Al snel werd duidelijk dat heel wat aangehaalde kwesties in de sneuvelnota niet strikt beperkt blijven tot het thema datawarehouse. Steden worden allemaal geconfronteerd met een veelheid aan uitdagingen rond data en datahuishouding in de organisatie. Daarom werd voorgesteld een apart werkspoor 'Datamaturiteit van de stedelijk organisatie' op te starten. In het najaar van 2022 gaf de Taskforce verder vorm aan de invulling van dit werkspoor. In september 2023 ging de werkgroep Datamaturiteit aan de slag. Bij de start werd een beperkt aantal vergaderingen besteed aan het uitwerken van een gezamenlijk begrippenkader. Belangrijke houvast daarbij is het theoretisch kader dat werd gecreëerd door 'The DAMA Dictionary of Data Management'. Een eerste versie van het kader wordt in januari 2024 opgeleverd.

Daarna gaan we aan de slag met 2 prioritaire uitdagingen met betrekking tot de datamaturiteit:

- In een track 'Datageletterdheid' willen we samen actief werkmateriaal maken en delen dat helpt bij het verhogen van de datamaturiteit. Daarnaast zullen we samenwerken aan het vormgeven van opleidingsmateriaal voor specifieke profielen binnen de organisatie zoals data-analisten of BI-specialisten. Voor hen werken we aan een aangepast vormingsaanbod waarbij we op zoek gaan naar externe begeleiding. Belangrijk aspect in deze gespecialiseerde opleidingen is het in kaart brengen van de informatiebehoefte. Dat doen we aan de hand van een aantal inspirerende voorbeelden uit de steden waarbij we focussen op o.a. het bepalen van de doelgroepen voor opleidingen en gewenste vaardigheden.
- Binnen de track 'Data- en informatie-governance: rollen en organisatie' zullen we samen aan de slag gaan met het inventariseren van best practices en het uitbouwen van een generiek governance- framework.

Naarmate de datamaturiteit in de steden groeit, willen we verder opschuiven met de werkgroep en worden nieuwe uitdagingen op de agenda gezet.

Parkeer- en ToegangsRegister

Het Kenniscentrum onderzocht de mogelijkheid om, naar analogie met ORBA, het Antwerpse Parkeer- en Toegangsregister (APTR) in andere centrumsteden uit te rollen. In het najaar van 2021 werd bij geïnteresseerde steden gepeild naar de precieze verwachtingen van elke centrumstad bij een samenwerking rond het APTR en de interesse in de verschillende afzonderlijke bouwstenen uit het digitale platform.

In 2022 werd het traject formeel afgetrapt. Na een uitgebreide inventarisatie van de wensen van de centrumsteden werd in het najaar vormgegeven aan de PTR-centrumstedenversie waarmee in 2023 2 pilootsteden aan de slag gingen.

Voortbouwend op de ervaring bij deze piloten werken we in 2024 verder aan een uitgebreide handleiding voor het gebruik en de implementatie van het PTR. Samen met Mobiliteit en Parkeren Antwerpen werken we een afsprakenkader uit voor toekomstige uitbreidingen aan het register. In de werkgroep PTR werken we samen aan een kader met taken, rollen en verantwoordelijkheden die nieuwe deelnemers in staat moet stellen bij instap in PTR de juiste ondersteuning te vinden.

Tegelijk werkt het Kenniscentrum samen met een aantal centrumsteden actief mee aan de Lokaal Digitaal-haalbaarheidsstudie 'Vlaams Parkeer- en Toegangsregister (PTR)'. Daarin wordt de haalbaarheid en vormgeving van een dergelijk register bestudeerd.

Speerpuntenprogramma

Voor de Smart City werking van het Kenniscentrum werd gekozen voor de ontwikkeling van een speerpuntenprogramma naar Nederlands City Deal-model. Een goed gekozen speerpuntentema moet daarbij aan een aantal duidelijke criteria voldoen.

Het thema moet:

- een maatschappelijke uitdaging aanpakken die de levenskwaliteit van burgers verhoogt;
- zorgen voor een stedelijke omgeving die duurzaam en veerkrachtig in de toekomst staat;
- aandacht hebben voor inclusie;
- toekomstgericht zijn en gericht op innovatie. Hierbij worden standaarden gecreëerd of ontwikkeld voor innovatieve producten en diensten;
- een multi-stakeholder aanpak kennen met de 4 pijlers van de samenleving: de overheden, bedrijven, kennisinstellingen en al dan niet georganiseerde burgers. Er wordt gewerkt aan een volwaardige Quadruple Helix-aanpak;
- voldoende regionale uitstraling bevatten en ook de regio betrekken in de uitvoering;
- verschillende bestuurslagen betrekken;
- de toepassing van data en geïntegreerde technologieën als een essentieel onderdeel integreren.

Daarbij zullen 3 essentiële concepten mee het succes bepalen: Innovatie, Quadruple Helix, Datamanagement.

Aan de hand van een uitgebreide vragenlijst gingen we op zoek naar een gezamenlijk gedragen thema. In het najaar van 2019 werd gekozen te focussen op het thema 'rechten' en de onderdelen automatische rechtentoekenning en rechtenverkenning verder te verkennen.

In 2021 startten we met de verkenning van 4 nieuwe thema's om binnen het speerpuntenprogramma op te nemen: e-inclusie, mobiliteit, water en duurzame lokale energieproductie.

Na een aantal snuffelrondes werd scherp gesteld op de volgende uitdagingen:

- E-inclusie in de digitalisering van gemeentelijke processen;
- Water- en mobiliteitsdata;
- Nature-based solutions voor droogte en wateroverlast;
- E-mobiliteit;
- (Business-)modellen voor de productie van duurzame lokale energie en de bijhorende uitdagingen zoals energie opslaan, delen, uitwisselen, samenwerken in lokale energiegemeenschappen/energiecoöperaties, ...

De stuurgroep Speerpuntenprogramma volgt de werkzaamheden in elk van de hieronder beschreven speerpunten en City Deals op en komt driemaal per jaar samen.

Speerpunt Automatische rechtentoekenning

Na een aantal snuffelrondes werd in het voorjaar van 2021 door de werkgroep Automatische rechtentoekenning besloten te focussen op de optimalisatie van de toekenning van het leefloon. Daarbij wordt vanaf 2022 vooral gefocust op 2 deelaspecten: de inzetbaarheid van het automatische advies bij het toekennen van het leefloon, ter ondersteuning van dossierbehandelaars en het werken met cliëntenprofielen voor het versneld toekennen van leefloon. Centraal daarbij staat het idee dat een algoritme op basis van de beschikbare data in de Kruispuntbank Sociale Zekerheid onmiddellijk een advies kan geven over het toekennen van een leefloon.

Gemeente Zonder Gemeentehuisdossier - Automatisch advies leefloon

In het Gemeente Zonder Gemeentehuis-project 'Automatisch advies leefloon' bepaalden de centrumsteden, samen met 2 andere lokale besturen en specialisten van KULeuven en Digitaal Vlaanderen, de technische regels voor zo'n algoritme. Het Gemeente Zonder Gemeentehuisdossier werd medio 2023 afgesloten zonder werkend algoritme. Toch werd in de werkgroep Automatische rechtentoekenning van het Kenniscentrum besloten het idee van een automatisch advies niet los te laten. Daarom zal in 2024 op zoek gegaan worden naar een geschikte ontwikkelaar voor de algoritme-software. Ook wordt in samenwerking met KULeuven een zogenaamde 'Vignettestudie' uitgevoerd waarin gepeild wordt naar het draagvlak en de voordelen van het automatisch advies bij 80 OCMW's.

Gemeente zonder Gemeentehuisdossier: Actuele loonfiches via SOLID

In het GZG-project 'Actuele loonfiches via SOLID' werd onderzocht of en hoe de SOLID datakluis kan ingezet worden voor het efficiënter digitaal uitwisselen van looninformatie. Na een uitgebreide analyse van praktische, juridische en technische aspecten bij het inzetten van de

SOLID datakluis werd besloten ook dit GZG-dossier stop te zetten. Een betere optie is aan te sluiten bij het door de RSZ opgestarte project eGov 3.0. Hierin zal de loonaangifte door werkgevers verregaand vereenvoudigd worden en krijgen OCMW's toegang tot actuele gegevens. We zullen in 2024 dit project verder opvolgen vanuit de werkgroep automatische rechtentoekenning en van daaruit een afvaardiging voorzien voor de verschillende werkgroepen in het kader van eGov 3.0.

DEMaD

DEMaD staat voor Duurzame Effectiviteitsmeter Maatschappelijke Dienstverlening.

Doelstelling van dit traject is het opzetten van een meetmethodiek voor de maatschappelijke dienstverlening binnen de sociale dienst met een focus op de duurzaamheid en de effectiviteit van deze dienstverlening en dit vanuit 2 invalshoeken:

- het cliëntperspectief: wat zorgt voor een langdurig en effectief resultaat;
- het personeelsperspectief: wat zorgt voor een werklastspreiding met inachtnaam van de complexiteit van dossiers.

Deze meetmethodiek kan best ondersteund worden door een gemakkelijk bruikbare tool die verschillende betrokken belanghebbenden ondersteunt bij het nemen van beslissingen over onder meer het beleid, de wijze waarop de ondersteuning vorm krijgt en de werking van de dienst. Het opzetten van een dergelijke meetmethodiek en bijhorend meetinstrument dient zorgvuldig te gebeuren. Methodiek en instrument dienen aan een aantal voorwaarden te voldoen.

Om dit te realiseren is het ook noodzakelijk om een draagvlak te creëren bij de medewerkers en het beleid. De centrumsteden Aalst, Kortrijk, Oostende en Turnhout en stad Ninove schreven een concept uit en zetten een proeftuin voor testing op.

Onder voorbehoud van goedkeuring op het overleg OCMW's Centrumsteden in maart 2024 zal het Kenniscentrum een actieve rol opnemen in de verder uitwerking van DEMaD. Concreet wordt - gelet op de interactie die er nu al is met sociale diensten voor de projecten Automatisch leefloon en

Rechtenverkenner en in het kader van datamining en CEVI/ CIPAL dataontsluiting binnen het Kenniscentrum - verwacht dat het Kenniscentrum een coördinatie- en begeleidingsrol zal opnemen in de vervolgstappen.

City Deal Rechtenverkenner 2.0

In de werkgroep Rechtenverkenner werd besloten samen te werken aan een nieuwe versie van Rechtenverkenner.be. Dit moet een unieke en kwalitatieve bron met actuele informatie over sociale rechten worden. Primaire doelgroep zijn intermediairen en hulpverleners. Samen met de steden onderzochten we welke informatie over rechten minimaal beschikbaar moet zijn in een rechtenverkenner en hoe de opvulling en bijhouding van een nieuwe rechtenverkenner kan worden georganiseerd. De grootste uitdaging daarbij is de grote diversiteit aan lokale rechten waarbij in elke gemeente andere voorwaarden gelden. We onderzochten in de werkgroep Rechtenverkenner de mogelijke scenario's voor het opvullen, bijhouden en beheren van de rechtenverkenner. Eind 2022 werden de gereserveerde relancemiddelen voor het project aan het Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG) effectief toegewezen. Dankzij die goedkeuring wordt in 2023 en 2024 de City Deal Rechtenverkenner 2.0 verder uitgewerkt.

In 2023 werd actief samengewerkt aan een eerste versie van Rechtenverkenner 2.0. Die werd in het najaar van dat jaar uitgebreid getest. 2024 wordt het jaar van de lancering van de nieuwe rechtenverkenner. Via de werkgroep Rechtenverkenner zullen we inzetten op de communicatie rond de nieuwe toepassing die voor de zomer beschikbaar komt. Tegelijk wordt ingezet op de communicatie over de Lokale Producten- en DienstenCatalogus (LPDC). Hierin worden de lokale sociale rechten aangevuld die de basis vormen voor de rechtenverkenner. Steden en OCMW's worden aangemoedigd om hun eigen sociale rechten in te voeren in deze catalogus. Samen met Agentschap Binnenlands Bestuur en Digitaal Vlaanderen wordt verder gewerkt aan het vereenvoudigen van de invoer met behulp van templates, gestandaardiseerde voorwaarden en uitgebreide instructies. Het engagement van de steden en OCMW's uit de centrumsteden tot invullen en actueel houden van deze rechtencatalogus wordt in 2024 geformaliseerd via de City Deal Rechtenverkenner 2.0.

City Deal E-inclusion by design

In 2022 werd de eerste Vlaamse City Deal een feit. Vanuit de vaststelling dat de digitalisering van de dienstverlening in de praktijk niet altijd de toegankelijkheid verhoogt en we daardoor niet meer onze publieke opgave om de dienstverlening te garanderen voor alle burgers, bezoekers, gebruikers, ... kunnen garanderen, gaat men in het project E-inclusion by design op zoek naar oplossingen die ervoor zorgen dat digitale diensten voor iedereen laagdrempelig toegankelijk blijven. Onder leiding van stad Gent/District 09 gaan alle centrumsteden en de VGC tot eind 2024 aan de slag met de principes van Human Centered Design waarbij ze elk experimenten opzetten in het ontwikkelproces van 2 producten of dienstverleningen.

De City Deal werd officieel afgetrapt op 6 september 2022.

2024 wordt het jaar van de oplevering. In het voorjaar wordt de tweede reeks van 14 experimenten, één per stad/VGC, afgewerkt. Met de geleerde lessen uit beide reeksen

experimenten gaan een aantal partners aan de slag. Een academische partner analyseert de geleerde lessen en vertaalt ze naar andere lokale besturen. Tegelijk formuleert de academische partner een aantal beleidsaanbevelingen. Daarnaast ontwikkelen de partijen in de City Deal samen met een externe partner een nieuwe toolbox die ook andere besturen in staat moet stellen met de methodieken gebruikt in de experimenten aan de slag te gaan. Daarnaast wordt een mobiele escaperoom ontwikkeld die kan ondersteunen bij de dialoog over het betrekken van gebruikers bij het digitaliseren van dienstverlening.

De resultaten van de City Deal worden finaal voorgesteld op de Inspiratiedag Digitale inclusie op 12 december. Op die inspiratiedag, georganiseerd samen met VVSG en Mediawijs, zal een volledige kennistrack gewijd worden aan inzichten en ervaringen uit de City Deal.

Speerpunt Duurzame lokale energieproductie

Naar aanleiding van de conclusies uit een eerder onderzoek naar energiedelen in appartementsgebouwen in Antwerpen, werd in 2021 een opdracht in de markt gezet voor het uitwerken van een 'Handboek energiedelen in appartementsgebouwen voor dummies' en het uitvoeren van een casestudie waarbij simulaties worden uitgevoerd in een aantal sites om zo meer inzicht te krijgen in het potentieel van energiedelen in appartementsgebouwen. De onderzoeksoopdracht werd uitgevoerd door Th!nk E en begeleid door een stuurgroep van experts uit de centrumsteden en de

Vlaamse overheid. Ze ging in maart 2022 van start en leverde 4 eindproducten op. De onderzoeksoopdracht spitste zich toe op het uitvoeren van simulaties en het begeleiden van een aantal VME's in een 20-tal appartementsgebouwen gespreid over een aantal steden. Op basis van de simulaties werd het Verslag Simulaties - Energiedelen in appartementen opgesteld en ontving elk deelnemend appartementsgebouw het eigen rapport.

Aan de hand van de bevindingen van de simulatiestudie en de feedback van de stakeholders werd een Verslag Aanbevelingen

- Energiedelen in appartementen opgemaakt waarin de mogelijke oplossingsrichtingen voor beleid en regulering in kaart werden gebracht. Daarnaast stelde Th!nk E de ‘Encyclopedie’ en het ‘Stappenplan Energiedelen: praktische online instrumenten om te komen tot succesvolle projecten’, samen. Ze bevatten toegankelijke en tegelijk allesomvattende informatie over wat energiedelen nu precies is en hoe je kan starten met energiedelen.

In 2024 wordt verder ingezet op de disseminatie van de resultaten uit deze onderzoeksopdracht. Dat doen we opnieuw via gerichte infomomenten voor VME’s en syndici. Daarvoor werd een standaardpresentatie uitgewerkt die kan gebruikt worden op deze momenten. Het Kenniscentrum plant één infomoment op 18 maart in Hasselt. Steden die dat wensen kunnen daarna op eigen initiatief, gebruik makend van het geproduceerde materiaal, een bijkomende sessie organiseren.

Daarnaast werd een train-the-trainer module uitgewerkt, in de eerste plaats gericht naar medewerkers van lokale besturen en energiehuizen en naar syndici. Bedoeling van deze module is om de ervaring, opgedaan in de begeleiding van de kwalitatieve cases tijdens de onderzoeksopdracht en het gebruik van de rekentool te delen met professionals, zodat ook zij hun respectievelijke klanten zoals bezoekers van de energiehuizen en VME’s van de appartementsgebouwen in portefeuille kunnen begeleiden bij potentiële projecten van energiedelen. We organiseren een eerste train-the-trainer opleiding in het voorjaar van 2024. Bovendien werd ook de rekentool die werd gebruikt bij de simulaties van de terugverdienmodellen voor individuele appartementen in een gebruiksvriendelijk jasje gestoken. De rekentool wordt tegelijk met de train-the-trainer-opleiding gelanceerd, zodat die door de steden zelf gebruikt kan worden.

Speerpunt Nature-based solutions voor droogte en wateroverlast

Voor het thema Nature-based solutions werd in 2021 besloten samen te werken met het project InnoFiNS. In dit interdisciplinaire FWO-project buigen onderzoekers van de Universiteit Antwerpen en UHasselt zich over innovatieve financieringsinstrumenten voor natuurgebaseerde oplossingen in intense multidisciplinaire samenwerking tussen onderzoek en praktijk. Het onderzoeksproject gaat ervan uit dat steden een belangrijke rol dienen op te nemen in strategieën voor klimaatadaptatie en -mitigatie. Hoewel investeringen in natuurgebaseerde oplossingen erg kosteneffectief blijken te zijn in het bereiken van milieu- en maatschappelijke doelen, is er een grote kloof tussen de effectieve investeringen en de noden. Projecten voor natuurgebaseerde oplossingen hebben immers vaak zeer hoge aanvangskosten en kennen erg diffuse baten op lange termijn die niet gemakkelijk te vertalen zijn naar inkomstenstromen.

Het Kenniscentrum maakt deel uit van de stakeholdersgroep om de voortgang te bespreken en input te leveren. In 2022 werd een viertal financieringsmodellen bestudeerd en werd ingezoomd op het living lab van de Stiemervallei in Genk waarbij voor elk van de 4 gekozen financieringsmodellen de toepassingsmogelijkheid binnen het gebied werd toegelicht en de stakeholdersgroep de kansen maar ook de valkuilen kon aanreiken. In 2023 kwamen de andere geselecteerde living labs aan de beurt voor een toepassings-check.

Op 25 oktober 2023 trapt het Kenniscentrum samen met onderzoekers van Universiteit Antwerpen en UHasselt het lerend netwerk InnoFiNS af en speelt hiermee in op de nood aan nieuwe verdienmodellen die private investeringen kunnen activeren. Door middel van een lerend netwerk willen we kennis opbouwen door informatie, ideeën en adviezen uit te wisselen met experts in ruimtelijke planning, waterbeheer en

financieel beheer. Bedoeling van dit netwerk is om elkaar te helpen bij het oplossen van problemen en elkaar feedback te geven. We proberen daarbij om cross-functionele, cross-team en cross-silo samenwerking te stimuleren om zo nieuwe zaken te leren, goede praktijken te delen, belangrijke struikelblokken

en uitdagingen te identificeren en aan te pakken. Daarom gaan we op zoek naar een mix in stedelijke vertegenwoordiging, waarbij we financiële expertise koppelen aan expertise in waterbeheer en klimaatbeleid. In 2024 zal het lerend netwerk samenkomen in 3 sessies.

Speerpunt E-mobiliteit

Nadat eerder werd afgesproken het speerpunt E-mobiliteit tijdelijk on hold te zetten, in afwachting van een Vlaams brede aanbesteding voor de uitrol van (semi-)publieke laadinfrastructuur, werd besloten de werking in het najaar van 2022 opnieuw op te starten. Er werd afgesproken om het thema E-mobiliteit opnieuw te verkennen via een aantal snuffelrondes, op zoek naar een geschikte uitdaging voor een speerpuntenprogramma of City Deal. Op basis van de input uit de snuffelrondes werd besloten vanaf het voorjaar van 2023 met alle relevante stakeholders een samenwerking op te zetten rond de voorbereiding van een nieuw bestek voor de Vlaamse concessieovereenkomst (semi-) publiek laden binnen 2 jaar. In dat nieuwe bestek willen steden aandacht voor innovatieve oplossingen voor (snel)laden, een optimale uitwisseling en beschikbaarheid van data, energiedelen en een 'verdien' model voor de steden. Deze snuffelrondes worden begin 2024 afgerond. Daarna wordt in overleg met de werkgroep, voor de zomer, een definitief advies geformuleerd.

Op aangeven van het dagelijks bestuur willen we in de werkgroep E-mobiliteit ook aandacht besteden aan het grotere mobiliteitsverhaal. We willen onderzoeken hoe we doorheen de huidige kortetermijn druk op laadinfrastructuur kunnen kijken én hoe we goede toekomstgerichte beslissingen kunnen nemen bij het afsluiten van contracten met technologieproviders, bij het inplannen van infrastructuur of bij de keuze voor technologische oplossingen. Daarom wordt binnen de werkgroep E-mobiliteit naast het spoor E-laden ook een systeemtrack 'Zero emissie mobiliteit' opgestart. Het Kenniscentrum werkt een voorstel uit voor deze systeemtrack, met aandacht voor de veelheid aan uitdagingen op vlak van e-mobiliteit in de domeinen mobiliteit, energie en ruimtegebruik.

Stuurgroep Smart Flanders

Vanaf 2021 werd ingezet op verschillende sporen. De 3 sporen zijn het continueren van het netwerk en de dynamiek die is ontstaan binnen het oorspronkelijke Smart Flanders-programma, de ontwikkeling van een Vlaamse Open City Architectuur (VLOCA) en het verhogen van de maturiteit en de kennis van de steden en gemeenten om Europese subsidies binnen te halen.

Iedere maand komt de stuurgroep samengesteld uit afgevaardigden van de 13 centrumsteden, de VGC, de VVSG, het Kenniscentrum en een aantal entiteiten van de Vlaamse overheid samen. De stuurgroep bespreekt hoe ze slimme toepassingen kan inzetten om problematieken waarmee de steden dagdagelijks worden geconfronteerd aan te pakken. Er wordt gekeken hoe ook andere steden en gemeenten betrokken kunnen worden in dit traject. Kennisdeling en praktijkuitwisseling zijn immers noodzakelijk om verder door te groeien tot een slimme Vlaamse regio. Goede praktijken en ervaringen worden gedeeld met andere (provincie) steden en gemeentebesturen via studiedagen, workshops en intervisiesessies via het kennisdelingsnetwerk.

In het voorjaar van 2023 werd de werking van de stuurgroep opgefrist. Er werd besloten verder te bouwen op 3 pijlers: kennisdelen, verbinden en samenwerken. In thematische stuurgroepsessies wordt actief kennis gedeeld over door de leden zelf gekozen thema's. Tijdens de stuurgroepvergadering wordt via zandloperoverleg verbinding gezocht tussen uitdagingen in de centrumsteden en bij de Vlaamse overheid. Daarnaast wordt actief samengewerkt in oplossingsgerichte projecten, zoals het programma Lokaal datagestuurd mobiliteitsbeleid.

Programma Lokaal datagestuurd mobiliteitsbeleid

In het voorjaar van 2023 werd in de stuurgroep Smart Flanders op zoek gegaan naar een nieuw thema voor toekomstige samenwerking. Er werd besloten het thema mobiliteit verder te verkennen. Via een aantal verdiepende focusgesprekken werd de uitdaging verder aangescherpt. Dat resulteerde in een focus op het opzetten van een lokaal datagedreven mobiliteitsbeleid ondersteund door multimodale verkeersdata. Er wordt samengewerkt in 3 sporen:

- een reeks oplossingsgerichte projecten die lokale besturen uitvoeren samen met de Vlaamse overheid;
- kennisopbouw en kennisdeling;
- dialoog met belangrijke stakeholders in het Vlaamse mobiliteitslandschap.

Bij de start van het programma werden 2 opdrachten in de markt gezet respectievelijk door het Agentschap Binnenlands Bestuur en de Vlaamse Milieumaatschappij. In een eerste opdracht zullen de noden en huidige praktijken bij lokale besturen in kaart gebracht worden. Daarin wordt gezocht naar opportuniteiten tot samenwerking. Hieruit vloeit ook een toegankelijk draaiboek voor het opzetten van multimodale verkeersmetingen en beleidsaanbevelingen voort. In een tweede opdracht wordt vanuit een ecosysteemanalyse gewerkt aan een samenwerkings- en financieringsmodel voor een Vlaams dienstverleningspakket met betrekking tot multimodale verkeersdata.

Het Kenniscentrum ondersteunde met feedback van de steden bij de vormgeving van de bestekken voor deze opdrachten en de selectie van geschikte opdrachtnemers. Beide opdrachten vangen aan begin 2024 en worden kort na de zomer afgerond. Het Kenniscentrum volgt de opdrachten actief op via stuur- en werkgroepen.

Voor de eerste opdracht werd ook een werkgroep Coalition of the doing van steden en gemeenten opgericht.

Flankerend overleg Partners

Flankerend aan het speerpuntenprogramma en het programma Smart Flanders brengt het Kenniscentrum in het overleg met andere partners in het Vlaamse Smart City- en digitaliseringslandschap de stem binnen van de 13 centrumsteden en VGC. Het Kenniscentrum neemt deel aan de Werkgroep Interbestuurlijk Samenwerken, de Werkgroep Digitale Dienstverlening, de Werkgroep AI en de Raad voor Vlaamse Openbare Statistieken. Het Kenniscentrum

onderhoudt nauwe banden met de Smart Region Office en houdt structureel overleg met Digitaal Vlaanderen. Daarnaast neemt het Kenniscentrum een faciliterende rol op in het organiseren van de vertegenwoordiging van de Vlaamse centrumsteden op het Smart City Expo World Congress in Barcelona.

Bundelen en bergen van materialen, kennis en inzichten

De voorbije jaren maakten we een inhoudelijke kapstok om het thema vast te grijpen, interviewden we lokale bevoorrechte getuigen, voerden we meer dan 50 gesprekken in de steden, inventariseerden we praktijken, organiseerden we uitwisselingsdagen, verdiepten we ons in het vraagstuk ‘werk’ en de aanwezigheid van mensen met buitenlandse herkomst in de personeelssamenstelling van steden, schreven we rapporten, gaven we via workshops en masterclasses inhoudelijke ondersteuning in het domein van ‘visie en implementatie’ en scanden we het veld van diversiteitsdeskundigen.

Doorheen dit proces verzamelden we heel wat kennis, materialen en inzichten die weerslag vonden in tussentijdse rapporten en online en offline deelmomenten.

In de eindfase van het programma wensten we in 2023 al deze inzichten, materialen en rapporten te bundelen en te bergen op een manier die steden ook in de toekomst uitnodigt en toelaat om met dit thema aan de slag te gaan. Na oplevering van deze bundelingsoperatie en bespreking hiervan in het dagelijks bestuur werd besloten om actief op zoek te gaan naar extra middelen om de materialen van Stadsgenoten te valoriseren en verder te verspreiden.

In het najaar van 2023 werd gewerkt op 2 pistes:

- een projectvoorstel voor een valorisatietraject van Stadsgenoten
- door de insteek van het programma en de benadering vanuit een bestuurlijke omgeving in casu de stadsorganisatie hebben de resultaten een unieke positie en is het ook de moeite waard om deze ook kenbaar te maken op internationale fora.

Begin 2024 wordt het projectvoorstel ingediend bij het Agentschap Binnenlands Bestuur.

Daarnaast is er alvast één engagement om een workshop te verzorgen op het congres ‘Mayor Conference on Local Government approaches to diversity’ dat naar aanleiding van het EU-Voorzitterschap in Mechelen wordt georganiseerd op 19 april. Lotte De Bruyne zal als programmaleider van Stadsgenoten de workshop met als titel ‘Beyond Paper’ geven.

In 2023 werden voorbereidingen getroffen om de berging binnen het Kenniscentrum digitaal op te zetten. Dat zal effectief gebeuren zodra het nieuwe webplatform van het Kenniscentrum in productiefase komt.

Kennis spreiden

Met het valorisatietraject wensen we de vele materialen te bergen en te ontsluiten zodat deskundigheid en kennis kan toegevoegd worden aan stedelijke en gemeentelijke organisaties, dit in functie van beter en effectiever beleid en goed samenleven.

Het valorisatietraject steunt op 4 pijlers:

- **Finaliseren, bewerken en bergen van de bestaande materialen:**

Materialen bewerken, invoeren, structureren en vormgeven zodat zij op een inspirerende en toegankelijke, gebruiksvriendelijke manier geraadpleegd kunnen worden.

- **Ontsluiten, verspreiden, duiden, herhalen:**

Via communicatie, partnerschappen, introducerende lezingen en toegankelijke formats die het opnemen van informatie vergemakkelijken.

- **Gericht en toekomstgericht verdiepen:**

Door middel van een vierdaagse masterclass voor hooggeplaatste leidinggevenden, wensen we heel gericht kennis en ervaring toe te voegen en dit meer

specifiek aan de leiders van de lokale bestuurlijke organisaties. Leiderschapsstijl, organisatiecultuur en het stevig inbedden van diversiteit op strategisch niveau spelen immers een belangrijke rol in de effectiviteit van diversiteitsinterventies. Aansluitend en parallel met deze masterclass zitten we aan tafel met het Vlaamse kennisveld om de vastgestelde noden en leemtes omtrent opleiding in deze specifieke materie voor deze specifieke maar belangrijke groep publieke leiders te bespreken en te delen.

- **Opvolgen, warm houden, ambassadeur zijn voor stedelijke superdiversiteit:**

Door het thema aan boord te houden, kunnen we het onderwerp op de agenda blijven zetten, de vinger aan de pols houden bij de steden, onze expertise en stad overschrijdende inzichten delen en nieuwe kennisproductie opvolgen, uitdagen en verspreiden.

Klimaatgovernance

In 2023 gingen we van start met dit werkspoor. Een oriënterend gesprek met de algemeen directeuren van de centrumsteden leverde informatie op over de plek van klimaat in de stedelijke organisatie. Dit jaar zetten we een volgende stap.

We zullen te werk gaan via desktoponderzoek en diepte-interviews en zien 2 fasen.

In een eerste fase verkennen we de plaats van de klimaatdoelstelling binnen het stedelijk meerjarenplan en nemen we het aanbod van producten en diensten met inbegrip van advies, vergunningenmaterie inzake klimaat en milieu en handhaving, het beschikbare budget, de organisatie van de afdeling, het personeelsbestand beschreven in aantallen,

beschikbare expertise en competenties, en de organisatie van de interne en externe samenwerking in het vizier.

In een tweede fase gaan we op zoek naar de uitdagingen vanuit organisatieoogpunt en de budgettaire impact van de klimaatplannen, en speuren we naar aanbevelingen uit binnen- en buitenlandse praktijken.

Dit onderzoek zal een rapport opleveren met een breed ingestoken AS-IS van de klimaatgovernance in de 13 centrumsteden en VGC.

Financieringsopgave van de klimaattransitie in regie van steden

In 2023 hebben we samen met ABB een eerste verkenning gedaan van beschikbare Vlaamse, federale en Europese financieringskanalen en -mechanismen. Het engagement dat steden opnemen in hun klimaatplannen wordt immers in belangrijke mate beïnvloed door het beleid van de Vlaamse, federale en Europese overheden. Tegelijk stellen we ook vast dat de lokale besturen de kernopgaven waar ze zelf de hand in hebben niet alleen met eigen budget kunnen afdekken. Denken we dan bijvoorbeeld aan de enorme opgave van steden om het residentieel en niet-residentieel patrimonium te renoveren en de impact van energietransitie en klimaatadaptatie op de inrichting van het publieke domein.

Daarom wensen we deze verkenning te verfijnen naar de financieringsopgave van deze zogenaamde kerntaken met als doel om:

- de vragen van lokale besturen in relatie tot deze opgave te formuleren;
- de betrokken actoren en rollen in kaart te brengen;
- de beschikbare expertise in kaart te brengen over de verschillende financieringsinstrumenten zoals PPS, InvestEU, EIB, Green Bond, en de uitgevoerde en lopende experimenten met financieringsinstrumenten alsook de daarmee verband houdende juridische uitdagingen. Zie in dit verband ook het werkspoor Lerend netwerk InnoFiNS.

Life + Integrated Projects Climate Action - project BE REEL!

Het Kenniscentrum staat binnen het project BE REEL! in voor de organisatie van een groot disseminatieprogramma naar de lokale besturen in Vlaanderen.

In 2023 zette het VEKA samen met het Kenniscentrum een nieuwe opdracht 'Opstellen van een stappenplan volgens de backcastingmethodiek voor een lokale langetermijn renovatiestrategie 2050 voor lokale besturen met inbegrip van workshops, masterclasses en online-publicatie' in de markt. De opdracht ging in de zomer van start en leverde een backcastingmethodiek op die door een groep van pilootgemeenten toepasbaar werd bevonden. In een meerdaagse masterclass wordt de methodiek van het stappenplan met een groep van 20 lokale besturen waarvan 11 centrumsteden aangeleerd zodat besturen in staat zullen

zijn om periodiek, bijvoorbeeld bij de start van een nieuwe legislatuur, een eigen lokale langetermijn renovatiestrategie voor het privaat patrimonium op te stellen.

Daarnaast presenteren we het stappenplan op de Klimaatdag van VVSG in mei en op de internationale conferentie European Sustainable Energy Week in juni en organiseren we eind november een workshop voor politici en ambtenaren van steden en gemeenten in België om de methodieken, goede praktijken en geleerde lessen van BE REEL! te presenteren. Ten behoeve van al deze momenten wordt een online-publicatie over het stappenplan opgeleverd in juni.

Herijking opdracht

Doorheen de jaren kwam digitalisering steeds prominenter op de agenda van het Kenniscentrum. Eerst kwam dataverzameling in het vizier, later kregen digitalisering én digitale transitie een plek in de werksporen OBMI en Smart Cities. Voor het programma 2022-2026 staat het thema expliciet op de agenda.

Het schot voor de boeg werd gegeven op de Denkdag op 31 mei 2022, waar we met experts uit de centrumsteden en de VGC en een aantal externe partners in gespreksgroepen verkenden wat precies de opdracht en de scope kan zijn van het deelprogramma 'Digitale transitie' binnen de werking van het Kenniscentrum.

Tijdens de gesprekken werd duidelijk dat de lat voor de steden en de VGC hoog ligt. Eerder dan te verzanden in het digitaliseren van administratieve processen en bijhorende documenten en formulieren of het integreren van digitale technologieën in bestaande bedrijfsprocessen, wat typische voorbeelden zijn van digitalisering, willen de steden streven naar een echte digitale transformatie: een fundamentele veranderende kijk op klantervaring, organisatiemodellen en processen.

In die gesprekken gingen we samen op zoek naar een geschikte set van bouwstenen of kapstokken om de digitale transitie te verwezenlijken. Uit de verslagen van de gespreksgroepen volgt telkens dezelfde conclusie: de fundamenteen van de digitale transitie zijn Visie en Strategie.

Sinds de denkdag in 2022 is het landschap ingrijpend gewijzigd. Initiatieven als Gemeente zonder Gemeentehuis, VLAIO City of Things en ook het speerpuntenprogramma van het Kenniscentrum hebben de digitale transitie in de centrumsteden in beweging gezet. Tegelijk worden we geconfronteerd met de onomkeerbare opmars van Artificiële Intelligentie, die ook een plaats krijgt in digitale dienstverlening. Het is daarom nodig om de conclusies van de Denkdag in 2022 grondig te herijken. In het voorjaar van 2024 neemt het Kenniscentrum de doelstellingen uit 2022 grondig onder de loep en worden de krijtlijnen voor het werkspoor Digitale transitie, indien nodig, hertekend.

Andere opdrachten

Het Kenniscentrum als gesprekspartner voor de Vlaamse Regering en voor de minister bevoegd voor stedenbeleid en haar administratie

Het Kenniscentrum zal ook in 2024 constructief samenwerken met de Vlaamse overheid. Met minister Rutten, minister bevoegd voor onder meer stedenbeleid, en haar kabinet ontstond een constructieve relatie. Onze doelgroep is dezelfde en daarom is het aangewezen enerzijds elkaars acties te versterken en anderzijds complementariteit te zoeken in wat we doen. Er werd daarom afgesproken op geregelde tijdstippen een structureel overleg uit te bouwen.

Dit overleg kreeg vorm binnen een stuurgroep met daarin vertegenwoordigers van het Kenniscentrum, het Agentschap Binnenlands Bestuur en een vertegenwoordiger van het kabinet van de minister bevoegd voor Binnenlands Bestuur. Deze stuurgroep komt 5 keer per jaar samen. In de stuurgroep

wordt de jaarplanning van het Kenniscentrum, haar concrete invulling en de beoogde output toegelicht en besproken alsook de maximale afstemming gezocht van de werking van het Kenniscentrum met het beleid van de Vlaamse overheid.

Ook op uitnodigingen om deel te nemen aan een aantal initiatieven van de Vlaamse overheid zullen we blijven ingaan voor zover ze verband houden met de programma's uit het meerjarenplan 2022-2026. Meer algemeen blijft het Kenniscentrum de ministeriële initiatieven op het niveau van de Vlaamse Regering volgen en wanneer beleidsinitiatieven raakpunten vertonen met werksporen uit het nieuwe meerjarenplan, wordt in overleg met het dagelijks bestuur bepaald of en welke initiatieven zich opdringen.

Atrium Centrumsteden

Binnen het Atrium Lerend Netwerk zijn er verschillende overlegplatformen, elk met een specifiek doel en deelnemersveld. Naar aanleiding van de vraag van de steden werd in 2013 een Atrium op hun maat opgestart. De centrumsteden hadden specifieke vragen, uitdagingen en wensen, aanvullend op de lokale atria. Daarom wensten ze een atriumwerking gericht op de specifieke problematiek van de steden.

De profielen die participeren variëren. De kern bestaat uit ruimtelijke planners, stedenbouwers, vergunningverleners, projectleiders stadsontwikkeling, ... maar quasi elke vergadering worden voor specifieke agendapunten als woningpotentieel, ruimtelijke economie, waterbeheer, ... ook stedelijke collega's meegebracht uit belendende sectoren.

De 13 centrumsteden komen jaarlijks een viertal keer samen. De agenda wordt door de centrumsteden en het Departement omgeving in onderling overleg bepaald en kent 5 grote invalshoeken: beleidsvoorbereiding, kennisdeling en –uitwisseling, evaluatie van bestaande beleids- of regelgevende kaders of instrumenten en innovatie.

Lerend netwerk Verweven werklocaties

De voorbije jaren werden onder stimulans van VLAIO, en in samenwerking met VVSG en het Kenniscentrum, trajecten opgezet die inzetten op het behoud van economische functies in het woonwerkweefsel. Zo resulteerde een eerste traject 'Van leegstaande naar verweven werklocaties' in een eindrapport en instrumentenkoffer. In een daaropvolgend traject kregen aspecten inzake projectregie zoals financiële doorrekening, langetermijn beheer en het juridisch instrumentarium een diepe uitwerking.

Omdat er op dit ogenblik nog geen indicaties zijn dat de doelstelling ook effectief bereikt wordt, neemt VLAIO het

initiatief, opnieuw samen met VVSG en het Kenniscentrum, om steden en gemeenten maar ook projectregisseurs, de vastgoedsector en de bedrijfswereld te sensibiliseren over het belang van verweven werklocaties en inzichten en informatie aan te reiken in functie van een gedragen verankering van het beleid gericht op het behoud van verweven werklocaties. Nog in 2024 zal een lerend netwerk opgericht worden, waarbij tijd en middelen worden uitgetrokken voor begeleiding van de deelnemers in de uitwerking, opvolging en evaluatie van concrete cases en beleidsmaatregelen die dan het voorwerp kunnen zijn van intervisie en kennisdeling.

Interstedelijke Reflectiegroep Europa

De steden en VGC bevestigden in 2022 het nut van de Reflectiegroep om kennis en ervaringen uit te wisselen en toekomstgericht samen input te leveren voor subsidieprogramma's, het EU-Missionprogramma, ...

De Reflectiegroep hanteert een vast agendaformat bestaande uit 3 delen:

- De gaststad stelt zelf een onderwerp voor uit de eigen werking.
- Een inhoudelijk thematische uitwisseling zonder specifieke urgentie die uitgediept wordt en waarover in de toekomst afspraken kunnen gemaakt worden. Deze uitwisseling

blijkt in de praktijk in belangrijke mate te gaan over diverse aspecten van subsidiewerking binnen de steden. Het engagement dat het Kenniscentrum in deze Reflectiegroep kan opnemen slaat vooral hierop.

- Een urgent thema waarover ruggenspraak onder de centrumsteden en VGC nodig is en waarbij terugkoppeling naar andere overheidsniveaus als belangrijk wordt ervaren.

Het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap en het Departement Kanselarij en Buitenlandse Zaken sturen vaste vertegenwoordigers naar dit overleg dat driemaal per jaar samenkomt.

Werkgroep strategische coördinatoren centrumsteden

De centrumsteden organiseren een periodiek overleg van de stedelijke teams Strategische coördinatie over specifieke onderwerpen. Het Kenniscentrum faciliteert deze meetings en ondersteunt wanneer dit binnen de mogelijkheden van het Kenniscentrum ligt.

De steden zijn vragende partij om net als in de voorbije twee jaar een traject KBO (kwaliteit, beleid, organisatiebeheersing en -ontwikkeling) met partner TnU-Connect op te zetten.

Na positieve evaluatie van de sessie procesmanagement en de sessie over organisatie- en risicobeheersing organiseren we dit jaar één sessie over een nog te bepalen onderwerp. Het Kenniscentrum ondersteunt dit initiatief financieel. Daarnaast stellen we vast dat er interesse is bij de steden om de werkgroep KBO centrumsteden opnieuw leven in te blazen. Het Kenniscentrum zal dit proces opvolgen en een eventueel initiatief ondersteunen.

Colofon

REDACTIE Kenniscentrum Vlaamse Steden

VORMGEVING Zeppo

Coverbeeld: www.wikiwand.com/en/Psittaculinae

Er is geen moeite gespaard om de auteursrechten van het fotomateriaal te traceren, wanneer u echter denkt rechthebbende te zijn gelieve dan de uitgever te contacteren.

v.u. Annik Bogaert, Kenniscentrum Vlaamse Steden,
Bischoffsheimlaan 1 - 8, 1000 Brussel